
Z HISTORIE

HISTÓRIA VOJENSKEJ NEUROLÓGIE U NÁS

Plk. MUDr. Antonín PREČ

Neurologické oddelenie Vojenskej nemocnice SNP v Ružomberku

(náčelník: plk. MUDr. Antonín Preč)

(Dokončenie)

K prvej organizačnej a odbornej diferenciacii vnútri vojenskej neuropsychiatrie došlo v priebehu prvej svetovej vojny, kedy sa pražské neuropsychiatrické oddelenie po prvý raz rozdelilo na neurologické a psychiatrické⁶⁾. Druhé samostatné neurologické oddelenie bolo zriadené v budovách mestského chudobinca na Vyšehrade ako súčasť Záložnej nemocnice 3. Prof. Antonín Heveroch v ňom okrem iného sústreďoval hlavne ranených s poruchami reči a dokonca tu pre nich zorganizoval aj osobitnú školu. Takisto prof. Otakar Kukula vo funkcii hlavného chirurga sa usiloval rozvinúť ešte ďalšie neurologické oddelenie v dobříšskom zámku s možnosťou rehabilitácie pre všetkých po mozgových a miechových poraneniach. Tento zámer však nebol pre nepochopenie nadriadených orgánov realizovaný. V poli boli síce v rámci liečebno-odsunového systému etablované aj niektoré špecializované nemocnice, ale žiadna z nich nebola neurologického, resp. neuropsychiatrického profilu. Iba sem — tam niekde sa podľa potreby vytvorili tzv. strediská pre chorých s nervovými, ale predovšetkým

s psychickými poruchami. Jedno z nich bolo v Miškovci, kde začal účinkovať tiež pražský vojenský neuropsychiater MUDr. K. Šlechta. Ináč o ich činnosti nie je nič známe.

Pokiaľ ide o domáce literárne spracovanie neurologických skúseností z prvej svetovej vojny, existuje u nás okrem časopiseckých prác o vojnových poraneniach nervovej sústavy od prof. Kukulu, Bakeša, Kostlivého, Petřivalského a iných (9) jedine malá Hennerova monografia **Význam zkušeností ze světové války pro diagnostiku a léčbu traumatických neuróz** (Praha 1925). Autor sa v nej snaží riešiť niektoré otázky klinickej a posudkovej diferenciácie poúrazových stavov, v prvom rade psychogénnych, vtedy bežne označovaných ako posttraumatická neuróza.

Po reorganizácii vojenských nemocníc v rokoch 1920—1921 existovali u nás tieto vojenské neuropsychiatrické oddelenia:

1. Neuropsychiatrické oddelenie DN 1 Praha s prednostom plk. MUDr. K. Šlechtom (až do roku 1924, kedy odišiel do penzie). S ním tu pracovali pplk. MUDr. Vladislav Kríž, ktorý sa po ňom stal prednostom oddelenia, a škpt. MUDr. Hugo Pokorný, ktorý po odchode pplk. MUDr. Kríža do Trnavy viedol toto oddelenie od roku 1927 do apríla 1939, kedy bol daný

⁶⁾ Na prednostenskom mieste sa vystriedali doc. Fischer, prof. Heveroch a Janský, Margulies a štábný lekár Šlechta.

do penzie⁷⁾. Popri nich tu boli jeden — dvaja civilní zmluvní lekári. Oddelenie malo 70 psychiatrických a 40 neurologických lôžok. Priemerný počet hospitalizovaných za jeden rok sa pohyboval okolo 1200. K tomu obhospodarovali aj uzavreté oddelenie na Hradčanoch.

2. Neuropsychiatrické oddelenie DN 6 Brno, kde nepretržite od roku 1921 pôsobil mjr. doc. MUDr. a RNDr. Antonín Pekelský, predtým asistent Kliniky pre nervové a duševné choroby Lekárskej fakulty UK v Bratislave (prednosta prof. MUDr. Zdeněk Mysliveček). Súčasne prednášal i na brnianskej klinike prof. MUDr. Huberta Procházkou. Literárne sa venoval aktuálnej neuropsychiatrickej problematike.

3. Neuropsychiatrické oddelenie DN 7 Olomouc, kde po prvej svetovej vojne účinkoval gen. MUDr. Pícek, po ňom plk. MUDr. Josef Míza a od roku 1932 MUDr. Osvald Vymětal, ktorý sa predtým školiť u prof. Kuffnera, Ladislava Haškovca a Myslivečka⁸⁾,⁹⁾.

4. Neuropsychiatrické oddelenie Posádkovej nemocnice Trnava, ktoré bolo po zrušení trnavskej invalidovne v máji 1919 súčasťou najskôr záložnej, od roku 1922 tamojšej posádkovej nemocnice. Malo 140 lôžok a jeho prednostom bol až do svojej smrti v roku 1921 plk. MUDr. Václav Doležal, po ňom plk. MUDr. Bedřich Válek a od roku 1927 pplk. MUDr. Vladislav Kríž z DN 1 Praha. Po zrušení trnavskej posádkovej nemocnice bolo toto oddelenie dňom 1. októbra 1931 premenované na Vojenský ústav pre nervové a duševné choroby. Po plk. MUDr. Krížovi bol jeho veliteľom od januára do decembra 1936 pplk. MUDr. Baloun a od januára 1937 do konca marca 1939 pplk. MUDr. Gustav Košťál z DN 1 Praha¹⁰⁾.

5. Neuropsychiatrické oddelenie DN 11 Košice, ktoré bolo otvorené začiatkom decembra 1919 a malo 22 lôžok. Jeho prvým šéflekárom sa stal kpt. v zálohe MUDr. Josef Florian Babor, odborný lekár — neurológ z Prahy¹¹⁾. Po ňom od 2. decembra 1920 do 1. marca 1925 tu pracoval dosť literárne činný pplk. MUDr. Hugo Zuzák z Trnavy a od 1. júna 1925 do 30. septembra 1928 škpt. MUDr. Gustav Košťál, ktorý odovzdal oddelenie škpt. MUDr. Jindřichovi

Kurzbekovi a sám odišiel do DN 1 Praha. Od marca 1937 bol jeho posledným prednostom škpt. MUDr. Simeon Syrovátka (predtým slúžil v Trnave). Koncom marca 1939 sa vrátil do Čiech, a to už z Prešova, kde bola medzitým reetablovaná evakuovaná košická divízia nemocnica. Po ňom tu síce nastúpil ešte npor. MUDr. Jozef Jamriška (nar. 1909), ktorý však po zrušení tohto oddelenia bol v auguste 1939 premiestnený do Trnavy ako veliteľ tamojšieho ústavu pre nervové a duševné choroby (11).

Pokiaľ ide o profilizáciu chorých hospitalizovaných v týchto oddeleniach, môžeme na ňu približne usudzovať z lekárskeho nálezu, ktoré sme mali k dispozícii z archívu Vojenského ústavu pre nervové a duševné choroby v Trnave. Zhruba asi 2/3 tvorili psychiatrické a 1/3 neurologické ochorenia. Z psychiatrických to boli najčastejšie psychoneurózy, psychopatie, oligofrenie, psychózy, etylizmus, nočné pomôčanie a reaktívne stavy, z neurologických potom epilepsia, syfilitické ochorenia CNS, atero cerebri a ostatné organické choroby mozgu, neuritis, polyneuritis, roztrúsená skleróza a ischias. Samozrejme, že niektoré nervové choroby se liečili tiež v interných oddeleniach divízií nemocníc (napríklad lumbischias, meningitídy, mozgové porážky) a nepokojné psychózy sa odosiľali priamo do civilných ústavov pre choromyselných.

Ak hodnotíme odbornú činnosť tejto medzi vojnovnej generácie vojenských neuropsychiatrov, možno hádam povedať, že tí starší, nadväzujúc priamo na predvojnovú prax, sa v prvom rade zapodievali diagnosticko-posudkovou psychiatrickou problematikou a liečením iba pomerne úzkeho okruhu nervových ochorení, vyskytujúcich sa u vojakov (epilepsia, neuralgie, parézy a syfilis CNS). Okrem skúmania subjektívnej a objektívnej anamnézy bolo ich hlavnou vyšetrovacou metódou pozorovanie chorých (teda tzv. pasívna diagnostika), koľkokrát s cieľom odlíšiť skutočné ochorenie od viac — menej účelovej agravácie, event. od jeho predstierania.

Až generácia 30-tych rokov (Oldřich Jedlička, František Pleskot, Aleš Rára, Miroslav Šercl,

7) Hugo Pokorný [1. 4. 1890—29. 1. 1973], MUDr., gen., bol za okupácie väznený v koncentračných táboroch. Po oslobodení sa znovu vrátil na toto oddelenie a pracoval tu ako jeho prednosta až do roku 1948. Bol aj veliteľom Vojenskej lekárskej školy v Prahe. Žiak Heverochov, zapodieval sa viac psychiatriou, písal napríklad o únave, o vnímaní, o manickkej vzrušenosti a pod.

8) Tým dopĺňujeme poznámku 20) v našej práci **Začiatky Vojenskej nemocnice v Ružomberku** (Voj. zdrav. Listy, 46, 1977, č. 4, s. 162—169), kde nedopatrením nebolo toto oddelenie uvedené.

9) Osvald Vymětal (22. 4. 1903—8. 8. 1967), od roku 1932 náčelník neuropsychiatrického oddelenia DN 7 Olomouc, 1951 prvý veliteľ Vojenskej lekárskej akadémie v Hradci Králové, 1952 náčelník psychiatrického oddelenia VN Brno, 1955 docent psychiatrie a prednosta Psychiatrickej kliniky Lekárskej fakulty Palackého univerzity v Olomouci. Zoznam jeho vedeckých prác vy publikoval kolektív olomouckých spolupracovníkov

v **Čs. psychiatrii**, 49, 1963, č. 2, s. 117—119, pri príležitosti jeho šesťdesiatych narodenín.

10) Gustav Košťál sa sem ešte koncom roku 1945 vrátil a pôsobil tu až do 1947, kedy bol tento ústav zrušený. Potom bol náčelníkom zdravotníckej služby divízie a v rokoch 1950 až 1954 náčelníkom Vojenského kúpeľného ústavu Teplice v Čechách.

11) Josef Florian Babor (1872—1951), pôsobil ešte v rokoch 1921—1924 v Trnave. Potom odišiel do Bratislavy na Lekársku fakultu UK. 1924 bol vymenovaný za docenta, 1926 za mimoriadneho a 1928 za riadneho profesora. Viedol Ústav pre všeobecnú biológiu, 1939 až 1940 aj Ústav fyziologický. V 40-tych rokoch účinkoval na štyroch bratislavských fakultách. Vedecky sa zaoberal prevažne biologickými otázkami, venoval sa tiež archeológii a paleontológii. Napísal okolo 250 vedeckých a lekárskepopularizačných prác. Bol členom mnohých domácich a zahraničných vedeckých spoločností (3). Z filozofického hľadiska bol stúpencom Drieschovho neovitalizmu.

Josef Trmal, Vladimír Volčanecký, Osvald Vymětal) sa popri psychiatrii venovala už viac i praktickej neurológii, čo nesporne súviselo s jej celosvetovým aj domácim vývojom. Na jej dôležitosť pre potreby vojenskej zdravotníckej praxe začali v našej odbornej literatúre upozorňovať predovšetkým kpt. MUDr. Vladimír Volčanecký (+ 23. decembra 1936 v Trnave) a npor. MUDr. Miroslav Šercl¹²⁾ z trnavského ústavu.

Ich prvé články sú zamerané väčšmi na odlišenie tzv. funkcionálnych porúch od vyslovene organických ochorení (20, 22).

Za priekopnícky čin možno označiť Volčaneckého referát o vojnových úrazoch nervovej sústavy, vypublikovaný v roku 1937 už po jeho smrti (23). Neurotraumatológia, najmä vojnová, bola vtedy našimi neurológmi málo študovaná, skôr ju prenechávali chirurgom, ktorí s ňou mali viac skúseností ešte z prvej svetovej vojny (Bakeš, Jedlička, Jirásek, Kostlivý, Kukula, Petřivalský). Sami sa zaoberali hlavne otázkami tzv. posttraumatickej neurózy. Ako vieme, prvá neurologická monografia s problematikou kranio cerebrálnych poranení a ich následkov je Lesného habilitačný spis **Úrazy lbi** z roku 1949.

Po rozpustení čs. armády v roku 1939 pracovali českí vojenská neuropsychiatri na rôznych domácich pracoviskách, dr. Šercl a dr. Pleskot¹³⁾ sa stali odbornými asistentmi Neurologickej kliniky prof. Hennera v Prahe. Na Slovensku žiadna z troch jestvujúcich vojenských nemocníc (Bratislava, Ružomberok, Prešov) nemala neuropsychiatrické oddelenie. Za tzv. štátu tu existoval iba Vojenský ústav pre nervové a duševné choroby v Trnave s prednostom kpt. MUDr. Jozefom Jamriškom, ktorý ako jediný slovenský neuropsychiater z povolania musel medzitým vykonávať aj ďalšie organizátorskozdravotnícke funkcie.

Počas druhej svetovej vojny nebola ani v čs. vojsku v ZSSR, ani v čs. jednotkách na Západe organizovaná osobitná neurologická či neuropsychiatrická služba. Ak bolo treba, zabezpečovali ju sovietske nemocnice a v Čs. vojenskej nemocnici v Londýne interné oddelenie. Preto ani v našej odbornej spisbe sa nestretávame s publikáciami s vojnovou neurologickou problematikou od českých či slovenských autorov.

Po oslobodení našej vlasti slávnou Sovietskou armádou vrátili sa postupne skoro všetci bývalí vojenská neuropsychiatri na svoje pô-

vodné miesta, nadväzujúc vo svojej činnosti na predvojnové pracovné zvyklosti. Niektorí zastávali aj iné vojenskozdravotnícke funkcie (gen. Pokorný a Vymětal, plk. Košťál).

Až po rokoch 1950—1951, kedy sa u nás formovala zdravotnícka služba Čs. ľudovej armády na nových princípoch podľa vzoru zdravotníckej služby Sovietskej armády, vytvárali sa postupne aj priaznivejšie podmienky pre odbornú prácu v našich vojenských nemocniciach. Neurológovia prekonalí svoje pôvodné rutinné diagnosticko-posudkové zameranie, organizačne i odborne „sa oddelili“ od psychiatrie a nastúpili vlastnú cestu s cieľom vybudovať samostatnú vojenskú neurológiu na súčasnej úrovni s ďalšími perspektívami jej vývoja. Opierajúc sa predovšetkým o skúsenosti z Veľkej vlasteneckej vojny a o celosvetový i domáci rozvoj nášho odboru oboznamovali sme sa najmä s problematikou poranení nervovej sústavy, infekčných ochorení, epilepsie, diskogénnej choroby, otráv atď. a s organizáciou neurologickej pomoci v poli. Začala sa rozvíjať aktívna spolupráca s internými, chirurgickými a ostatnými oddeleniami a zlepšili sa medziodborové vzťahy. Takže nakoniec i v armáde sa všetky ochorenia nervového systému stali doménou a náplňou novokoncipovanej vojenskej neurológie.

V tomto čase sa tiež vytvorili dve vojenské odborné centrá, ktoré organizačne — metodicky vplývali na rozsah a úroveň práce ostatných neurologických oddelení vojenských nemocníc.

Jedno centrum vzniklo vo Vojenskej lekárskej akadémii (VLA) v Hradci Králové. Kliniky neurologická (plk. prof. MUDr. Miroslav Šercl, DrSc.), radiologická (plk. prof. MUDr. Jan Baštecký, DrSc.) a neurochirurgická (plk. prof. MUDr. Rudolf Petr, DrSc.) sa popri svojich základných vedecko-výskumných, pedagogických a diagnosticko-liečebných úlohách podieľali na odbornej príprave novej generácie vojenských lekárov. Všetci, ktorí sme osobne poznali prof. Šercla, vážime si uňho jeho vytrvalé úsilie, aby absolventi VLA mali solídne znalosti neurológie ako jedného zo základných medicínskych odborov, veľmi dôležitého pre každodennú lekársku prax.

Druhé centrum sa vytvorilo v Ústrednej vojenskej nemocnici (ÚVN) v Prahe, kde v úzkej spolupráci kolektívov nervového (náčelník plk. MUDr. František Pleskot), röntgenologického

¹²⁾ Miroslav Šercl (14. 2. 1908—14. 9. 1972), MUDr., prof., plk., DrSc. Po promócii 1932 pracoval na I. internej klinike prof. MUDr. Kristiána Hynka, 1934—1937 externoval v neurologickej skupine prof. Hennera, 1937 sa školiť u prof. Myslivečka, 1938—1939 zástupca vediteľa Vojenského ústavu pre nervové a duševné choroby v Trnave, 1936—1946 odborný asistent neurologickej kliniky prof. Hennera, 1946 docent neurológie a prednosta neurologickej kliniky lekárskej fakulty Palackého univerzity v Olomouci, 1948 riadny profesor, 1951—1958 náčelník Neurologickej katedry Vojenskej lekárskej akadémie v Hradci Králové, 1956 doktor vied, 1958—1972 prednosta neurologickej kliniky lekárskej

fakulty KU v Hradci Králové. Publikoval okolo 150 vedeckých prác, z toho dve monografie, 19 kazuistik, 41 tématických a 56 výskumných prác, 11 súborných referátov, 12 populárno-vedeckých článkov a 8 učebnícových textov.

¹³⁾ František Pleskot (26. 9. 1909—31. 12. 1975), MUDr., plk. Po promócii 1934 pracoval v DN Praha, 1939—1945 odborný asistent Neurologickej kliniky prof. Hennera, 1945—1948 striedavo slúžil v Trnave, v Olomouci, v Brne a v Prahe, 1948—1970 náčelník neurologického oddelenia ÚVN Praha. Napísal vyše 25 vedeckých prác (ich zoznam nebol zatiaľ publikovaný) a jednu monografiu.

(náčelník plk. MUDr. František Dulík) a neurochirurgického oddelenia (od roku 1959 Neurochirurgickej kliniky Fakulty všeobecného lekárstva Karlovej univerzity, prednosta generálmajor prof. MUDr. Zdeněk Kunc, DrSc., člen korešpondent ČSAV) sa rozpracovávali najmodernejšie vyšetrovacie metódy neuroradiologické¹⁴), elektrodiagnostické¹⁵) a úspešne sa rozvíjala neurochirurgická liečba, s ktorou začal prof. Kunc¹⁶) už za svojho účinkovania vo VN Plzeň v spolupráci s Neurologickou klinikou prof. Jaromíra Hrbka a s röntgenológom majorom MUDr. Františkom Dulíkom. Práve zásluhou obidvoch uvedených vojenských neurochirurgických pracovísk dosiahla naša neurochirurgia svetovú úroveň.

Od svojho osamostatnenia v 50-tych rokoch prešla čs. vojenská neurológia aj vlastným vývojom. Popri plnení špeciálnych vojenskozdravotníckych úloh, popri modernej diagnostike a liečení nervových ochorení sui generis podieľame sa v súčasnej dobe na rozpoznávaní a liečbe neurologických komplikácií rôznych interných a chirurgických chorôb a v spolupráci s psychiatriou na riešení tzv. organických psychosyndrómov. Dokonca niektoré ochorenia, patriace do kompetencie viacerých odborov, sa stali našou doménou, ako napríklad poruchy vedomia, cieвне choroby mozgu a miechy, vertebropatie i niektoré infekcie. Takisto poskytovanie urgentnej pomoci pri všetkých príhodách, ohrozujúcich život postihnutého, si nemožno predstaviť bez neurologickej súčinnosti.

Na záver môžeme azda povedať, že vojenská neurológia sa vyvíjala u nás paralelne s celosvetovým i domácim trendom a stala sa dnes už neoddeliteľnou súčasťou zdravotníckeho zabezpečenia našich vojsk. V jej radoch stáli vzdelaní a svojmu povolaniu oddaní ľudia. Niektorí z nich dosiahli vedecké hodnoty alebo ocenenie v lekárskych kruhoch doma i za hra-

nicami. Ale i tí ostatní, ktorí „iba plnili“ svoje vojenskozdravotnícke povinnosti, zanechali po sebe kus solídnej práce. V duchu odkazu našich učiteľov sa aj my snažíme o neustále zvyšovanie úrovne poskytovanej odbornej pomoci a veríme, že i mladšia generácia bude v tomto úsilí pokračovať.

Literatúra

1. Brambilla, J. A.: Instruktion für die Professoren der k. k. chirurgischen Militärakademie. Wien 1784.
2. Düms, A.: Handbuch der Militärkrankheiten. Leipzig 1900.
3. Encyklopédia Slovenska. I. zväzok, Bratislava, Veda 1978.
4. Erben, K. J.: Výbor z české literatury. II. díl. Praha 1868.
5. Erben, K. J. - Staněk, V. - Jireček, J.: Saličetova Ranná lékařství. Praha 1867.
6. Franz, K. - Haas, A.: Divisní nemocnice 1, Praha. Voj. zdrav. Listy, 1, 1925, č. 2, s. 81—97.
7. Havránek, B. - Hrabák, J. - Daňhelka, J.: Výbor z české literatury doby husitské. Svazek II. Praha, ČSAV 1964.
8. Henner, K.: Význam zkušeností ze světové války pro diagnostiku a léčbu traumatických neuróz. Praha 1925.
9. Jirásek, A.: Česká a slovenská chirurgie v letech 1898—1945. Praha, SZdN 1956.
10. Kramer, J. G. H.: Medicina castrensis. Nürnberg 1740.
11. Kronika divizní nemocnice v Košicích.
12. Kronika posádkové nemocnice v Trnavě.
13. Křišťan z Prachatic: Lékařské knížky. Praha, Avicenum 1975.
14. Matoušek, M. (Olomouc): K 80. výročí smrti prof. F. Chvostka. Čas. Lék. čes., 103, 1964, č. 47, s. 1314 až 1315.
15. Preč, A.: Úrazy hlavy a chrbtice v papyruse Edwina Smitha. Voj. zdrav. Listy, 46, 1977, č. 2, s. 73—79.
16. Preč, A.: Vojenské nemocnice na Slovensku (Od najstarších čias do roku 1945). Voj. zdrav. Listy, 46, 1977, č. 6, s. 261—268.
17. Ruda, J.: Knihy ranné velikých Mistrů (Rukopis z druhé polovice XV. století). Čas. Lék. čes., 13, 1874, č. 8, s. 63—64 a další.
18. Svoboda, F.: Literární činnost profesora dr. Františka Chvostka (Přehled bibliografický). Čas. Lék. čes., 31, 1892, č. 1, s. 14—16 a další.
19. Šebek, J.: Životní ideál profesora Haškovce — česká klinika pro choroby nervové. Revue v neurol. a psych., 28, 1931, č. 5—7, s. 113—126.
20. Šercl, M.: Několik poznámek k včasné diagnostice nervových chorob a k jejich léčbě. Voj. zdrav. Listy, 14, 1938, č. 3, s. 224—230.
21. Vítek, J.: Práce a dílo Kamila Hennera. Čs. Neurol., 21/61, 1965, č. 3, s. 133—151.
22. Volčánecký, V.: Poznámky k hodnocení funkcionálních poruch nervových. Voj. zdrav. Listy, 12, 1936, č. 1, s. 25—28.
23. Volčánecký, V.: Válečná poranění lbi a nervového systému. Voj. zdrav. Listy, 13, 1937, č. 2, s. 68—74.
24. Wondrák, E.: Z dějin péče o válečné invalidy v našich zemích. Čas. Lék. čes., 115, 1976, č. 5, s. 151 až 156.

Adresa autora:
A. P., Matrozovova 2,
034 01 Ružomberok

¹⁴) Například Pleskot s Dulíkem sa ako prví u nás popri prim. MUDr. Josefovi Kohoutovi zo Strakoníc zapodievali vertebrálnou angiografiou (spočiatku hlavne perkutánnou). Svoje skúsenosti zhrnuli v knihe **Vertebrálna angiografie** (Praha, SZdN 1968).

¹⁵) ÚVN Praha mala jeden z prvých eeg prístrojov u nás vôbec a Pleskot patrí podľa Hennerovho vyjadrenia medzi pionierov elektroencefalografie v Československu.

¹⁶) Zdeněk Kunc (nar. 16. 3. 1908), MUDr., prof., DrSc., člen korešpondent ČSAV, generálmajor. Po promócií 1934 začínal na chirurgickom oddelení DN Josefov a u prof. Bedrnu v Hradci Králové, 1937—1945 pracoval u prof. Jiráska, Buriana a E. Poláka, 1945—1948 náčelník chirurgického oddelenia VN Plzeň, 1948—1956 náčelník chirurgického oddelenia ÚVN Praha, 1950 docent, 1956 náčelník neurochirurgického oddelenia ÚVN Praha, 1959 riadny profesor a prednosta Neurochirurgickej kliniky Fakulty všeobecného lekárstva KU, 1963 doktor vied, 1975 člen korešpondent ČSAV. Zoznam jeho vedeckých prác bol opakovane uverejnený v našich odborných časopisoch pri príležitosti jeho životných jubileí. Přehlad publikací z rokov 1968—1978 je uvedený v **Rozhledoch v chirurgii**, 57, 1978, č. 2, s. 94—98.